

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

9.439

Szerző:

Cím: *Izgalmas órák a Várban.*

Forrás:

Az Ujság

Bsp.
(Hely)

1921. 10. 25
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Hely

Idő

"1921"

Személy

Helyszám

Izgalmas órák a Várban.

Az első hir. — Az entente ultimátuma. — Döntő minisztertanács. — Apponyi és Bethlen. — Vass megbízatása. — Az entente tanácskozik. — Vass missziója meg-hiusult. — Mozgalmas tanácskozások a miniszterelnöknél. — A vasárnap. — A király futárja. — Hétfő délelőtt. — Gratz szerepe.

Bethlen István gróf miniszterelnök tudvalegyen szombaton reggel érkezett meg kíséretével Budapestre a pécsi zászlóbontásról. Itt tudta meg a hírt, hogy IV. Károly király magyar földön tartózkodik és utban van Budapest felé. Bővebb részletek nem álltak a kormány rendelkezésére. Mint később kiderült, *Saraj* Antal gróf főkor-mánybiztos intézkedésére Szombathelyen és Sop-ranban megszakították a telefon- és táviróvona-lakat.

A miniszterelnök szombaton reggel nyomban intézkedett, hogy a kabinet tagjai a miniszterelnökség palotájába siessenek. Tíz óra tájban össze is ült a rendkívüli minisztertanács. *Bánffy* Miklós gróf külügyminiszter hiányzott csupán. Ennek is nyomós oka volt. Az történt ugyanis, hogy éppen ebben az időtájtban *Fouché* francia megbízott jelent meg a külügyminisztériumban és közölte a külügyminiszterrel, hogy a nagy-entente nem egyezik bele semmi formában a Habsburg-restaurációba. Ugyanilyen értelmű közlést tett *Hohler* angol megbízott is. Csakhamar a kis-entente megbízottai is megjelentek a külügyminisz-teriumban és casus belli-t jelentettek be arra az esetre, ha a magyar kormány megengedné, hogy trónra lépjen IV. Károly király. A kis-entente itteni diplomáciai képviselői ezen a szóbeli köz-lésen kívül *jegyzéket* is adtak át *Bánffy* Miklós gróf külügyminiszternek s ezt *Starcea* román, *Mi-rojevics* jugoszláv és *Leihanec* cseh-szlovák követ írták alá. Amerika megbízásából *Grand-Smiih* szintén félre nem érthető módon jelentette be til-takozását. *Castagneto* herceg olasz követ távol-létében *Pignatelli* megbízott szögezte le Olasz-ország álláspontját a magyar kormány előtt. Csakhamar kiderült tehát, hogy sem a nagy-, sem a kis-entente nem módosította korábbi álláspont-

ját és most is legélesebben foglal állást IV. Ka-roly király visszatérése ellen.

Bánffy Miklós gróf külügyminiszter tudomá-sul vette, a nagyhatalmak és a kis-entente elha-tározásáról szóló közlést és azonnal a miniszterelnöki palotába sietett. Jelentést tett a történet diplomáciai eseményről a minisztertanácsnak, majd pedig a kormányzót értesítették a helyzet-ről. A kabinet tagjai alaposan megvitatták az összes körülményeket és három órai tanácskozás után a kormány arra az álláspontra helyezke-dett, hogy Magyarországon egyedül az 1920. I. törvényozik az irányadó a királykérdés meg-oldására. Ez pedig azt jelenti, hogy IV. Károly király most nem veheti át az uralkodói hatalmat. Ugyanezen a minisztertanácson megbeszélték an-nak a módját is, hogyan tudassák a királylyal a kormány álláspontját. Már ekkor felmerült az a gondolat, hogy a kormány megbízottai utján érintkezésbe lépnek a királylyal és felkérlik, áll-jon el a szándékától s ne zudítsa katasztrófába a nemzetet. Bethlen István gróf miniszterelnök ayomban értesítette a nagy- és kis-entente buda-pesti megbízottait a kormány döntéséről. Majd a királyi várba sietett és jelentést tett a kormány-zónak.

Villámgyorsan terjedt el a hir Budapesten, hogy a kormány megakadályozza a pucskísérletet és erre nézve hamarosan megteszi a szükséges in-tézkedéseket. Nem telt bele félóra, autó autó után száguldott a Vár utcáin, tábornokok érkeztek, politikusok sűrögtek-forogtak a miniszterelnök-égi palotában: megkezdődött a helyzet tisztá-rása. Délután háromnegyed háromkor *Sárkány* Jenő altábornagy autója állt meg a miniszterel-nökség előtt. Néhány perczel később pedig Nagy

Pál altábornagy sietett fel a miniszterelnökhöz. A beavatottak rögtön tisztában voltak vele, hogy a két tábornok közül fog kikerülni a kormány csapatainak fővezére. A miniszterelnök azalatt telefonon magához kérte Apponyi Albert gróf-ot s autót küldött el érte, hogy minél előbb érte-kezhessék vele személyesen. Negyednégykor lépte át Apponyi Albert gróf a miniszterelnökségi pa-lota küszöbét. A palota terraszára vonult vissza tárgyalásra a miniszterelnökkel. Mintegy félóra hosszat tartott a bizalmas megbeszélés. Apponyi Albert gróf élénk gesztusokkal kísérte szavait és izgatottan viselkedett az egész tárgyalás folya-mán. Eppen négy óra volt, a mikor megjelentek az első őrségek a Vár utcáin. Nagyobb járőrök czirkáltak mindenfelé és rendre igazoltatták azo-kat a kik a Várba igyekeztek. *Sárkány* Jenő al-tábornagy eltávozva a miniszterelnökségről a kormányzóhoz sietett. Nemsokára Nagy Pál al-tábornagy szintén elhagyta a miniszterelnöki pa-lotát.

Délután öt órakor újra minisztertanács kez-dődött. Alig háromnegyed óra hosszat tanács-koztak a kormány tagjai, ez alatt *Berzeviczy* Béla tábornok, vezérkari főnök és *Láng* Boldi-zsár báró tábornok érkeztek a miniszterelnökségi palotába és hosszabb ideig tanácskoztak a mi-niszterelnökkel. Hat óra tájban megszakították a minisztertanácsot és Bethlen István gróf minisz-terelnök, *Vass* József, *Belicska* Sándor és *Ráday* Gedeon gróf miniszterek, valamint *Berzeviczy* Béla vezérkari főnök és *Láng* Boldizsár báró tá-bornok átmentek a királyi palotába, a hol a kor-mányzó elnöklésével koronatanács kezdődött. Itt dült el, hogy a kormány elhatározását *Vass* Józ-sef kultuszminiszter fogja értesére adni a király-nak. Néhány perczel hat óra után *Vass* József kultuszminiszter tényleg le is sietett a királyi pa-lota udvarára és egy ezredes kíséretében autób-a szállt. Azután hamarosan véget ért a koronatanács és Nagy Pál altábornagy mint katonai parancs-nok hamarosan munkába lépett és szervezte az ellenállást.

A kis-entente megbízottai szombaton késő este tanácskozásra ültek össze a *Ritz*-szállóban. A megbeszélést *Fouche* francia követ vezette. Ki-

szivárgott hírek szerint az entente-diplomaták ezen az éjszakai tanácskozáson töviről-hegyire megbeszélték a helyzetet és közös eljárásban állapodtak meg arra, a nem várt esetre, ha IV. Károly király és az oldalán levő katonaság mégis áttörné a védelmi gyűrűt és Budapestre vonulna. Ennek feltételezésével kimondták, hogy újból közlik a magyar kormányval, mi várható az entente részéről. A tanácskozás vasárnap reggel hat órakor ért véget.

A miniszterelnökségen csakhamar értesültek az entente-diplomaták tanácskozásáról és a kormány tagjai, valamint a többi felelős tényezők ennek a konferenciának hatása alatt fokozott erővel léptek munkába.

Szombaton éjjel autó fordult be a királyi palota kapuján: Vass József kultuszminiszter viszájot kiküldetéséből. Újra összeült a koronatanács és a kultuszminiszter beszámolt missziójáról. Kiderült, hogy a kormány képviselője nem tudott közvetlen érintkezésbe lépni a királyllyal s csak Rakovszky Istvának adhatta át azt a levelet, a melyet a kormányzó intézett a királyhoz s a melyben kérte, hogy a magyar nemzet érdekében másítsa meg szándékát. Vass József miniszter közölte a koronatanácsban, hogy a király bizalmas emberei nem engedték a király elé s lépésüket azzal okolták meg, hogy a király már négy napja nem aludt, nem engedik háborgatni. Ugyanakkor azonban azt is tudatták a miniszterrel, hogy nyomban jelentést tesznek a közöltekről a királynak és rövidesen megadják a választ. Később nyilvánvaló lett, hogy a király hallani sem akar tervének megvalósításáról.

Szombaton délután rajostul keresték fel a politikusok a miniszterelnökségi palotát. Pallavicini György őrnagy, majd később Sztéryi József báró kértek bebocsátást a miniszterelnökhöz. Ezenkívül számos más képviselő adta egymásnak a kilincset. Katonaemberek is jöttek-mentek egymás után. Görgey György, a testőrség parancsnoka szintén hosszabb ideig időzött a miniszterelnök fogadótermében. Valósággal főhadiszállássá változott át órák alatt a miniszterelnökségi palota. Papp tábornok,

Kovács és Wiesinger századosok, ezenkívül számos más katonatiszt fordult meg ebben az időben a palotában. Audienzián is

jelent meg a miniszterelnöknél a magyar királyság pártjának küldöttsége is.

Győrből kapta a kormány az első értesítést, hogy a király volt a elhagyta a győri pályaudvart és Komárom felé halad. Ugyanonnán jelentették a miniszterelnökségre, hogy az ottani helyőrség felesküldött a királynak. Komáromból jött a másik értesítés arról, hogy Acsnál Perczel Armand huszárezredes,

több helyen felszedette a sineket. Néhány órával később azonban már azt jelentették Komáromból, hogy az Ostenburg-csapatok rendezték a vaspályát és bevonultak Komáromba. Még szombat éjjel lett közismertté, hogy a király egészen Ercsiig haladt előre. Szombatról vasárnapra virradó éjjel permanenciában voltak a kabinet tagjai és lázasan dolgozott az egész apparátus.

Több ágyulövés remegtette meg a levegőt, vasárnap délelőtt vált igazán kritikussá a helyzet. Kiderült ugyanis, hogy Ostenburg csapatai erősebb akcióra szánták el magukat és fegyverrel törnek utat a főváros felé. Erős tüzharczól érkeztek jelentések a miniszterelnökségre. Negyed tíz órakor két autó száguldott az Átlóúton a tűzvonal felé. Az elsőben Horthy Miklós kormányzó ült Nagy Pál katonai főparancsnok és Magasházy László szárnysegéd kíséretében. A második autón hat katonatiszt kísérte a kormányzót. A kormányzó megszemlélte a küzdőteret, kitartásra buzdította a csapatokat. Félóra múlva visszatért a két autó. Ez alatt két francia monitor demonstrált a Dunán, hogy nagyobb súlyt adjon az entente diplomaták szavának.

Vasárnap délben nagyjában eldőlt a király sorsa. A nemzeti hadsereg csapatai az egész vonalon helytálltak. Érdekes utas érkezett ebben az időben Budafok felől: Gaál Gaszton a nemzetgyűlés elnöke. Vonaton jött Budafokig, onnan pedig autón tette meg az utat a fővárosba. Vasárnap este felsietett a Várba és kihallgatáson jelent meg a miniszterelnöknél. A Várban csak akkor lett mozgalmassabb az élet, a mikor az egyetemi hallgatók végig szaladtak az utcákon és plakátokat ragasztottak ki a házfalakra. Plakátjaikon felszólították egyetemi kollégáikat, hogy mindenki jelentkezék a műgyetem aulájában, egy

napi ételmet is hozzon magával s ott várja meg, mi lesz a további tennivalója. Az Ébredő Magyarok Egyesülete és a MOVE közös plakáton hívták fel tagjaikat, hogy jelentkezzenek a Nándorlaktanya előtti téren.

Vasárnap kapta meg a kormány a választ a királytól arra az üzenetre, a mit Vass József kul-

tuszminiszter közvetített a királynak. A választ Hegedüs Pál altábornagy hozta. A király futárja közel egy óra hosszat tárgyalt a kormányval. Tudatta, hogy a király nem fogadja el a közölt feltételeket és feltétlenül át akarja venni a királyi hatalmat. Ugyanebből a czélből kéri a kormányt, biztosítson neki szabad bevonulást és a vérontás elkerülése végett szüntesse be a fegyveres ellenállást. A kormány természetesen nem fogadta el tárgyalási alapul a király választát és Hegedüs Pál altábornagy dolgavégezetlenül távozott el a Várból.

Hétfőn reggel azt jelentették a miniszterelnökségnek, hogy Ostenburg őrnagy csapatai beva-gyoniroznak. Vonataik Bicske és Budapest közt állanak. Soós Károly altábornagy hétfőn reggel azt az üzenetet küldötte a kormányval Székesfehérvárról, hogy csapataival oldalról veszélyeztetni a király seregét. Győrből az a hivatalos értesítés érkezett ugyancsak a miniszterelnökségre, hogy a győri helyőrség külön futárt küldött a királyhoz s arra kéri a királyt, mentse fel a tisztikart a tegnapelőtt tett esküje alól. Lépés az azzal okolja meg a helyőrség tisztikara, hogy félrevezették, a mikor az eskütelre szólították fel a király nevében. E h iradás szerint Ostenburg őrnagy azt üzent a győri helyőrségnek, hogy a király az entente beleegyezésével és a kormányzó tudtával vonul Budapestre. Időközben azonban meggyőződött a tisztikar arról, hogy ez misztifikáció, éppen azért kéri a királyt, tekintse meg nem történtnek az eskütelét. Hivatalosan jelentette ezzel kapcsolatban a győri helyőrség parancsnoka, hogy az egész helyőrség a kormány rendelkezésére áll. Ugyanilyen jelentés érkezett a komáromi helyőrség részéről is. Vasárnap délben már tisztán látták a Várban, hogy a király és az Ostenburg-csapatok körül lényegesen megszükkült a gyűrű s csak egy visszavonulási út van a király számára:

a Kisbér, Bánréve közti vlezinális vasut.

Hétfőn délelőtt *Kánia* Kálmán rendkívüli követ és *Sárkány* Pál tábornok Törökbálintra száguldtak autóikon és ott a Csiky-majorban találkoztak a király kiküldöttjeivel: Lehár Antal báró ezredessel és Gratz Gusztáv volt miniszterrel. Átadták nekik a kormány jegyzékét.

A király követei kijelentették, hogy estig megadják a választ.

Tudvalevő, hogy a kormány azzal bizta meg Gratz Gusztáv volt külügyminisztert, hogy a magyar kormányt képviselje a porto-rosei konferencián. Gratz Gusztáv pénteken este azt üzenté Seitovsky államtitkárnak, a magyar kormány második küldöttjének, hogy csak utazzék egyedül, neki fontos ügyben Bécsbe kell utaznia. Gratz Gusztáv Bécs helyett Sopron felé vette útját, ott csatlakozott a király kíséretéhez.